

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 55/2002 vp

Hallituksen esitys ulkomailla olevien ja eräiden muiden henkilöiden sosiaaliturvan rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2002 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen ulkomailla olevien ja eräiden muiden henkilöiden sosiaaliturvan rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 244/2002 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Matti Halén, valtiovarainministeriö

- työmarkkinaneuvos Heikki Räisänen, työministeriö
- ylitarkastaja Erkki Laanterä, Verohallitus
- kehityspäällikkö Jaana Rissanen, Eläketurvakeskus
- osastopäällikkö Erkki Meriläinen ja lakimies Suvi Onninen, Kansaneläkelaitos
- lakimies Jaana Meklin, Akava
- sosiaalipoliittinen asiamies Vesa Rantahalvari, Palvelutyönantajat
- suunnittelupäällikkö Pertti Rauhio, Suomen Yrittäjät
- asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- lakimies Irma Pahlman, Toimihenkilökeskujärjestö STTK.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sosiaaliturvamaksun maksuperusteita siten, että Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuuluvat henkilöt ja näiden työnantajat osallistuisivat nykyistä kattavammin sosiaaliturvan rahoitukseen. Tilanteissa, joissa ulkomailla työskentelevä henkilö on yksityisen sektorin työeläkelakien mukaan vakuutettu ja saa veropaata ulkomaantyötuloa tai on rajoitetusti verovelvollinen, vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sosiaaliturvamaksun uudeksi

maksuperusteeksi ehdotetaan sitä palkkaa, jota ulkomaantyössä pidetään eläkepalkkaan luettavan työansion ja eläkemaksujen perusteena. Sama palkka olisi ulkomailla työskentelyn ajalta myös sairausvakuutuksen päivärahan perusteena. Suomessa rajoitetusti verovelvollisena työskentelevän henkilön sairausvakuutusmaksu määräytyisi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetussa laissa tarkoitettun palkan perusteella.

Esityksessä ehdotetaan, että rajoitetusti verovelvolliselle eläkkeensaajalle määrättäisiin va-

kuutetun sairausvakuutusmaksu hänelle maksetun eläkkeen perusteella. Velvollisuus suorittaa vakuutetun sairausvakuutusmaksu koskisi ehdotuksen mukaan myös sellaisia ulkomailla asuvia eläkkeensaajia, jotka eivät kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin, mutta joiden sairaanhoidon kustannuksista Suomi Euroopan yhteisön säännösten perusteella vastaa. Erillistä sairausvakuutusmaksua ei ulkomailla asuvalta eläkkeensaajalta itseltään kuitenkaan perittäisi, jos hän maksaa eläkkeensä perusteella Suomessa 35 prosentin suuruisen lähdeveron. Tällöin verohallinto tiilitäisi lähdeveron tuotosta sairausvakuutusmaksun osuutta vastaavan osan Kansaneläkelaitokselle. Kumottavaksi ehdotetaan säännös, jonka mukaan kunta on voinut myöntää vapautuksen vakuutetun sairausvakuutusmaksun suorittamisesta.

Lisäksi ehdotetaan, että jos suomalainen työnantaja lähettää työntekijän, joka kuuluu Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin, ulkomaisen emo-, tytär- tai sisäryrityksen palvelukseen tai sellaisen ulkomaisen yrityksen

palvelukseen, jossa suomalaisella työnantajalla on määräämisvaltaa, lähettävä suomalainen työnantaja olisi velvollinen suorittamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun ulkomaisen yrityksen puolesta. Samalla ehdotetaan, että suomalainen lähettävä työnantaja, joka maksaa palkan työntekijälle, pidättäisi myös vakuutetun sairausvakuutusmaksun.

Ehdotukset merkitsisivät muutoksia sairausvakuutuslakiin, sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen, työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettuun lakiin, vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annettuun lakiin sekä ennakkoperintälakiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lainmuutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2004 alusta. Sairausvakuutuksen päivärahan perustetta koskevaa muutosta sovellettaisiin kuitenkin vasta vuoden 2006 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esitys perustuu sosiaaliturvamaksujen kattavuutta selvittäneen työryhmän (ns. SOLMU II -työryhmän) tekemiin ehdotuksiin. Ehdotetut muutokset lisäisivät Kansaneläkelaitokselle vakuutetun sairausvakuutusmaksuina kertyviä tuottoja yhteensä noin 4 miljoonaa euroa ja työnantajan sosiaaliturvamaksuina kertyviä tuottoja noin 7,5 miljoonaa euroa vuodessa. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää sosiaaliturvan rahoituksen kattavuuden laajentamista yhdenvertaisuusperiaatteen ja vakuutusperiaatteen näkökulmasta perusteltuna. Uudistusten jälkeen Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan pii-

riin kuuluvat henkilöt osallistuvat sosiaaliturvansa rahoittamiseen ulkomailla asumisestaan huolimatta.

Hallituksen esityksen mukaan työnantajan ja työntekijän vakuutusmaksuvelvollisuutta laajennetaan siten, että myös ulkomaantyöskentelytilanteissa vakuutusmaksut maksettaisiin Suomeen, kun ulkomaille lähetetty työntekijä säilyy Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piirissä. SOLMU II -työryhmä ehdotti, että kyseiset maksut säädettäisiin elinkeinoverolaissa vähennyskelpoisiksi menoiksi. Hallituksen esitykseen ei kuitenkaan sisälly työryhmän ehdottamaa elinkeinoverolain muutosta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan useimmissa tapauksissa Suomessa toimiva yhtiö voi laskuttaa maksamansa vakuutusmaksun ulkomailla toimivalta tytäryhtiöltä, jonka puolesta maksu on suoritettu. Tätä laskutusperiaatetta saadun selvityksen mukaan sovelletaan kansainvälisessä verotuk-

nessa. Suomalainen työnantaja ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa voi laskuttaa konserniyh-tiön puolesta suorittamaansa maksua lähinnä sen vuoksi, että toisessa valtiossa on Suomea rajoitetumpi oikeus vakuutusmaksujen vähentä-miseen. Koska tarkempaa tietoa vähennysmahdol-lisuuden puuttumistilanteista ei ole käytettävissä, valiokunta katsoo, että kysymystä tulee vielä ennen nyt hyväksyttävien lainmuutosten voi-maantuloa selvittää tarkemmin ja ehdottaa siksi asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdo-tus*).

Hallituksen esityksen mukaan sairausvakuu-tuslain 38 §:ää muutettaisiin siten, ettei kunta enää voisi myöntää vapautusta vakuutetun sai-rausvakuutusmaksun suorittamisesta. Valiokun-nan saaman selvityksen mukaan sairausvakuu-tusmaksuhojennukset ovat käytännössä olleet yksilötasolla muutaman kymmenen euron suu-ruisia. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan kunnat ovat käyttäneet vapautusmahdollisuutta muun muassa myöntämällä yksittäistapauksissa Ruotsista palaaville eläkkeensaajille vapautuk-sen sairausvakuutusmaksusta. Kunnan huojen-nusmahdollisuus on perustunut käytännön syi-hin, koska kunnalta usein haetaan samalla va-pautusta kunnallisverosta, millä on yleensä haki-

jan kannalta sairausvakuutusmaksua suurempi merkitys. Sairausvakuutuslain 38 §:n vapautus-mahdollisuus koskee muitakin tilanteita kuin hallituksen esityksessä kuvattuja paluumuutto-ja. Joissakin tilanteissa sairausvakuutusmaksu-jen periminen takautuvasti saattaa olla kohtuu-tonta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että kunnilla säilytettäisiin edelleen sairausvakuu-tuslain 38 §:n mukainen mahdollisuus myöntää vapautus vakuutetun sairausvakuutusmaksusta. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että jatkossa selvitetään, ovatko Ruotsista palaavien eläkkeensaajien veronluonteiset maksut oikeu-denmukaisia.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysva-liokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutet-tuna (**Valiokunnan muutosehdotuk-set**) ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (**Valio-kunnan lausumaehdotus**).*

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/1963) 16 §:n 2 ja 5 mo-mentti sekä (*poist.*) 41 §,

sellaisina kuin ne ovat, 16 §:n 2 ja 5 momentti laissa 511/2001 (*poist.*) ja 41 § osaksi laissa 614/1978, sekä

lisätään lakiin uusi 32 a ja 33 a § sekä siitä lailla 995/1996 kumotun 34 §:n tilalle uusi 34 § ja lail-la 145/1976 kumotun 37 §:n tilalle uusi 37 § seuraavasti:

16, 32 a, 33 a, 34 ja 37 §
(Kuten HE)

38 §
(Poist.)

41 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(1 ja 2 mom. kuten HE)
(3 mom. poist.)
(3 ja 4 mom. kuten HE:n 4 ja 5 mom.)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko nyt hyväksyttävien lakiehdotusten johdosta muuttaa elinkeinoverolain vähennyskelpoisia menoja

koskevia säännöksiä, jotta vähennys-oikeus ulottuisi kattavasti tilanteisiin, joissa työnantaja on maksanut lakisääteisiä työnantajamaksuja ulkomaille lähetetyistä työntekijöistä.

Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Merikukka Forsius /vihr
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd
Pehr Löf /r

Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää
apulais sihteeri Harri Sintonen.